

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-71>

УДК 351.862.4-053.81(477)

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ МОЛОДІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

PROBLEMS OF SOCIAL SECURITY OF THE YOUTH IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE AND WAYS TO OVERCOME THEM

Ачкасова Оксана Вікторівнакандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7137-3996>**Полянська Алла Степанівна**доктор економічних наук, професор,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5169-1866>**Семенов Антон Олегович**аспірант,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4793-1227>**Achkasova Oksana, Semyonov Anton**

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Polyanska Alla

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

У дослідженні розглядається роль соціальної безпеки в національному захисті України. Виявлено відсутність єдиної системи дослідження соціальної безпеки, проте спостерігається тенденція до розроблення методологічного інструментарію для її ефективного функціонування. Доведено доцільність вивчення соціальної безпеки як чотирьохрівневої ієрархічної структури, особливо актуальним є вивчення соціальної безпеки людини як нанорівня соціальної безпеки, зокрема в умовах війни. У контексті сучасних перетворень в Україні, спричинених вторгненням РФ та складними соціально-економічними та політичними процесами, акцентовано увагу на важливості дослідження аспектів соціальної безпеки молоді, враховуючи її вплив на формування та вразливість цієї групи населення. Виокремлено ключові виклики та проблеми соціальної безпеки молоді в умовах воєнного стану, запропоновано шляхи подолання виділених проблем. Особливий акцент робиться на необхідності спеціальної уваги та підтримки для молоді в умовах воєнного стану для забезпечення їхнього благополуччя та майбутнього.

Ключові слова: соціальна безпека, національний захист, молодь, воєнний стан, загрози.

Currently modern Ukrainian society is experiencing rapid and unpredictable transformations. The ever-increasing number of social threats that exist for Ukraine, including full-scale invasion and economic instability, endangers the country's social security. In the conditions of martial law, poorly protected categories of the population become even more vulnerable, especially young people feel a strong negative impact. In these conditions, the analysis of social security of young people is relevant to improve their well-being and future. Therefore, the main goal of this study is to identify the problems and challenges that arise for young people during military conflicts, as well as to substantiate the ways of improving the social security of young people in Ukraine under martial law. The paper analyzes the existing approaches to the selection of research levels of social security. It has been proven that it is expedient to study social security in terms of four levels. The four-level model allows to identify key components of social security and analyze them in the context of interactions between levels. It also allows to separately consider the problems and prospects of the development of each specific level. This is especially important in the conditions of economic,

political and social instability, which is characteristic of modern Ukraine in the period of full-scale military operations and martial law. The nano-level of this model, at which human social security is considered, becomes important because conflicts and wars generate numerous threats and risks for citizens. The threats that are common to the entire population of Ukraine in the conditions of war are given. Special attention is paid to the problems of social security of youth. Literary sources that highlight the results of sociological research on the situation of young people in the conditions of a full-scale invasion are analyzed. The main problems of social security of youth during martial law are summarized. The martial law situation poses significant challenges for the young generation in terms of adaptation and survival. This highlights the importance of implementing a comprehensive approach to protecting and supporting their rights and needs. A number of measures are recommended to improve the social security of young people under martial law.

Key words: social security, national defense, youth, martial law, threats.

Постановка проблеми. Соціальна безпека є однією з ключових складових національного захисту України. Вона включає в себе не лише соціально-економічний прогрес країни, але й екологічну стійкість, розвиток освіти та науки, підтримку культури, забезпечення інформаційної безпеки, а також захист конституційних прав і свобод громадян. Основні завдання ефективної соціальної безпеки полягають у забезпеченні сталої функціональності суспільства та його захисту від соціальної напруги, що може виникати внаслідок економічної, соціальної, культурної чи расової нерівності, а також захисту суспільства та держави від можливих внутрішніх і зовнішніх соціальних загроз. Протягом років незалежності Україна стикалася з різноманітними викликами, які ставили під загрозу її соціальну безпеку, а за останні декілька років кількість таких викликів зростає суттєво. Серед головних соціальних загроз, що існують для України, є воєнна загроза, економічна нестабільність, соціальна нерівність, корупція, демографічна криза тощо. Найбільш загрозливою з них є повномасштабне вторгнення РФ в Україну, в умовах якого малозахищені категорії населення стають ще більш вразливими. Воєнна загроза не тільки призводить до фізичних пошкоджень та загрози життю громадян, але й створює глибокі соціальні та економічні перешкоди, які важко подолати в короткостроковій перспективі. Повномасштабне вторгнення РФ призводить до погіршення життєвих умов населення, знищення інфраструктури, обмеження доступу до освіти та медичних послуг, а також до масштабного вимушеного переселення та гуманітарної кризи. Молодь часто стає однією з найбільш вразливих соціальних груп під час воєнного конфлікту через ряд причин. Молоді люди можуть більше страждати від фізичних та психологічних травм, спричинених воєнними діями. Вони можуть стикатися з травмами, інвалідністю, а також посттравматичним стресом

совим розладом, що має значний вплив на їхнє майбутнє та якість життя. Воєнні дії часто призводять до втрати батьків, родичів та друзів, що може спричинити глибоку та довготривалу депресію, тривогу та емоційне занепокоєння серед молоді. Побачене під час війни, наприклад, насильство, знищення та втрати, можуть мати невиліковний вплив на психіку молодих людей. Це може спричинити психологічний стрес, депресію та тривожні розлади. Слід також зауважити, що воєнні дії можуть призвести до обмеження можливостей отримання якісної освіти та працевлаштування для молоді. Це може обтяжити їхнє майбутнє та можливості для особистого розвитку. Враховуючи ці фактори, молодь стає однією з найбільш вразливих соціальних груп в умовах воєнного стану, і потребує спеціальної уваги та підтримки для відновлення та забезпечення їхнього благополуччя та майбутнього. Дослідження соціальної безпеки молоді є актуальним завданням, оскільки воно спрямоване на покращення якості життя та майбутнього цієї важливої групи населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці, такі як І. Гнибіденко, А. Колот, Е. Лібанова, О. Новікова, В. Скуратівський, О. Полтораков та інші, досліджують сутність і основні характеристики соціальної безпеки, а також її роль у системі національної безпеки. Питання щодо сутності соціальної безпеки та її значення в суспільному житті України розглядалися в їх наукових працях. Зокрема, у працях З. Варналій, Р. Білика, О. Давидюка, О. Ілляша, Ю. Кисіля, О. Ковалю, В. Куценка, О. Сидорчука, М. Хмеловського та інших обговорювалося розуміння поняття соціальної безпеки та аналіз безпекових проблем у соціальній сфері. Зарубіжні науковці, такі як Р. Еріксон, Р. Далтон, А. Лійпарт, Н. Луман та інші, досліджували питання державного і суспільного реагування на виклики і ризики. Зміст і сутність поняття соціальної безпеки у вітчизняній і зарубіжній

науковій літературі збагачується через актуалізацію досліджень, пов'язаних з поширенням політичних подій і явищ, які визначають нестабільний, кризовий політичний стан суспільства і породжують загрози і ризики. Більшість науковців розглядає соціальну безпеку як універсальну систему забезпечення соціального захисту і підтримки життєдіяльності, акцентуючи увагу на багатоаспектному трактуванні цього поняття та широких можливостях його міждисциплінарного застосування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи вагомий внесок учених у дослідження аспектів соціальної безпеки молоді в Україні, слід звернути увагу на те, що наразі сучасне українське суспільство переживає швидкі та непередбачувані перетворення, спричинені повномасштабним вторгненням РФ в Україну, інтеграційними, глобалізаційними, складними соціально-економічними та політичними процесами. Ці події та трансформації призвели до загострення численних проблем, з якими стикається молодь в Україні. Молоде покоління формується під впливом різноманітних факторів, таких як соціально-економічні, культурні, історичні, демографічні та географічні. Ці впливи виділяють його серед попередніх поколінь. У будь-якому суспільстві молодь виступає головним носієм інтелектуального та фізичного потенціалу свого народу, а водночас є найбільш вразливою та незахищеною категорією населення, особливо в умовах воєнного стану.

Постановка завдання. Метою дослідження є окреслення проблем й викликів для молоді у воєнні часи, обґрунтування шляхів підвищення соціальної безпеки молоді в Україні в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. При аналізі соціальної безпеки як важливого елементу національної безпеки України виявляється відсутність єдиної системи, що стосується рівнів та компонентів цієї безпеки. Проте, спостерігається чітка тенденція до розроблення відповідного методологічного інструментарію для ефективного функціонування системи забезпечення соціальної безпеки. Також визначаються постійно діючі зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на цю систему, а також проводиться систематизація та узагальнення існуючих наукових розробок, які раніше не були предметом наукового дослідження.

При вивченні соціальної безпеки сучасні економісти виділяють 4 рівні дослідження:

1. Вертикальний підхід, який аналізує соціальну безпеку держави з погляду окремих елементів її ієрархічної структури.
2. Горизонтальний підхід, що акцентує увагу на функціональній структурі соціальної безпеки, включаючи соціальну сферу, трудовий потенціал, ринок праці та міграційну безпеку, особливо після подій, пов'язаних з анексією Криму, окупацією Донецької та Луганської областей, а також вторгненням з боку РФ у 2022 році.
3. Моністичний підхід, який розглядає функціонування соціальної безпеки з точки зору проблеми тіньової економіки та корупції, які є характерними для багатьох країн, колишніх членів СРСР, включаючи Україну.
4. Зовнішньоекономічний підхід, що описує соціальну безпеку з точки зору захищеності інтересів соціальних груп на мікро- та макрорівнях. Цей напрямок включає розвиток людського потенціалу країни, стимулювання економічної та соціальної активності населення, забезпечення життєвих потреб та соціалізації.

У сучасній економічній літературі обговорюється інший підхід до класифікації рівнів соціальної безпеки. Зокрема, Б. О. Язлюк виокремлює 3 горизонтальні взаємозалежні рівні соціальної безпеки: безпека особистості, безпека суспільства і безпека держави. Однак ці класифікації не враховують регіональний і локальний рівні, що є важливим у контексті аналізу соціальної безпеки та загальної безпеки.

З іншого боку, М. А. Кальницька [3] визначає 4 рівні соціальної безпеки: нанорівень (особистісна безпека), мікрорівень (безпека підприємства), мезорівень (безпека регіону) та макрорівень (державна безпека). Такий підхід дозволяє краще оцінити стан соціальної безпеки в окремих регіонах України, що відрізняються за чисельністю населення, рівнем доходів громадян, вартістю базових товарів та послуг, а також рівнем безпеки. У зв'язку з активними бойовими діями на території України з 2014 року, питання безпеки особливо важливе в контексті соціальної безпеки.

Якщо говорити про чотириохривневу ієрархічну декомпозицію соціальної безпеки, то у науковій літературі особливу увагу приділяють розгляду безпеки на рівні держави і регіонів, в той час як дослідження на мікрорівні, що включає підприємства, та нанорівні, яка обертається навколо особистості, є менш поширеними. Вивчення соціальної безпеки на нанорівні (особи) має значення, оскільки саме добробут людини та її гідне існування є ключовими аспектами соціальної безпеки,

включаючи психологічний аспект, який був відзначений Ю. В. Сотніковою та Х. Ф. Агвердієвою [6] у своєму дослідженні, незважаючи на суб'єктивний характер та складнощі його оцінки. Отже, незважаючи на відсутність єдиного підходу до класифікації рівнів соціальної безпеки, чотирирівнева модель дозволяє виділити найважливіші компоненти соціальної безпеки та розглянути їх у контексті взаємозв'язків між рівнями, а також окремо для оцінки проблем та перспектив розвитку кожного конкретного рівня. Це особливо важливо в умовах економічної, політичної та соціальної нестабільності, що є характерним для сучасної України під час повномасштабних військових дій та воєнного стану.

Як вже було зазначено, вивчення соціальної безпеки людини як нанорівня соціальної безпеки, зокрема в умовах війни, набуває важливого значення, оскільки конфлікти та війни породжують численні загрози та ризики для громадян. Забезпечення соціальної безпеки у таких умовах стає важливим завданням, що впливає на життя та добробут людей. Умови війни створюють різнобічні соціальні загрози, які впливають на соціальну безпеку людини. Перше і найбільш очевидне – це безпосередня загроза фізичної невловимості, травм та втрати життя через військові операції та конфлікти. Окрім цього, війна може викликати масове переміщення населення, знищення інфраструктури та втрату житла, що призводить до гострих проблем із забезпеченням притулку та базових умов проживання. Військові дії часто породжують гуманітарні кризи, такі як нестача їжі, води, медикаментів та інших життєважливих ресурсів; можуть викликати стрес, тривожність, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) та інші психосоціальні проблеми серед населення, особливо серед постраждалих; конфлікти можуть призводити до розпаду соціальних структур та втрати ефективної системи управління, що ускладнює надання соціальних послуг та забезпечення порядку. Війна часто призводить до порушення прав людини, включаючи насильство, тортури, безправ'я та інші форми систематичного утискання. Погіршується доступ до освіти та можливості для розвитку, що впливає на майбутні перспективи молодого покоління.

Особливо страждає від воєнних дій молодь. Це підтверджують аналітичні дослідження становища молоді в умовах повномасштабного вторгнення. Так, наприклад, викликають науковий інтерес результати

дослідження, яке було проведене аналітичним центром Cedos і дослідницькою агенцією Info Sapiens за ініціативи, а також технічної та організаційної підтримки Представництва Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні, Програми розвитку ООН в Україні та Міністерства молоді та спорту України, за фінансової підтримки МЗС Данії [2]. За даними цього дослідження, загалом 82% молодих людей зазнали втрат внаслідок війни. Ймовірно, 18% респондентів, які не відзначили втрати, можуть не усвідомлювати їх або вважати свої втрати незначними порівняно з іншими. Станом на листопад 2022 найбільш поширені втрати від війни включають зниження або втрату доходу (36%) та погіршення психічного здоров'я (28%). Значно зросла стурбованість здоров'ям (50%) та психічним здоров'ям (22%), порівняно з попередніми роками. Негативно вплинули на молодь також розрив стосунків, розлука з сім'єю, переміщення в інші населені пункти України, смерть близьких, пошкодження житла та отримання травм внаслідок воєнних дій. Відзначається зростання занепокоєння фізичною та психічною безпекою. При цьому 40% респондентів вказали на труднощі з доходами, що суттєво збільшилося порівняно з довоєнним періодом. Також 27% висловили стурбованість фізичною безпекою, 19% – неможливість самореалізації та працевлаштування, і 12% шукали роботу на момент опитування.

Розглянемо також результати дослідження «Оцінка впливу війни на людей», проведеного IMPACT Initiatives та Центром сталого миру та демократичного розвитку як спільної ініціативи Організації Об'єднаних Націй – за технічної координації Програми розвитку ООН (ПРООН), що реалізується на прохання Офісу Президента та Уряду України [5]. В рамках даного дослідження виявлено, що у 2022 році серед молоді у віці 14–35 років збільшилося занепокоєння щодо здоров'я, як власного, так і близьких, до 50%, що порівняно з 35% у 2021 році. Також відзначається зростання занепокоєння щодо психічного здоров'я молоді – 22%, у порівнянні з 11% у 2021 році. Хоча 22% молодих людей виявили стурбованість психічним здоров'ям, лише 12% визнали необхідність психологічної допомоги. Деякі проблеми, що виникають серед молоді, включають відсутність доступу до якісної освіти, що зазначено 11% респондентів як першочергової проблеми у їхньому житті. Молодь часто залишається поза увагою гуманітарної допомоги, що змушує їх шукати альтерна-

тивні можливості щодо місця проживання та працевлаштування за кордоном. Також актуальними проблемами є висока безробіття та бездіяльність серед молоді, а також значна розрізненість між навичками.

У дослідженні, яке проводили Мацко-Демиденко І. та Беленок О. серед студентів Національного технічного університету України «Київський Національний інститут імені Ігоря Сікорського» було виявлено більшою мірою психологічні проблеми у цих студентів через воєнні дії [7, с. 204]. Практично всі респонденти відчували справжній шок та потрясіння 24.02.2022 року, переживши раптове зміщення у своєму сприйнятті реальності. Горизонти часової перспективи різко скоротилися, і молодь більше не могла робити довгострокові плани для свого майбутнього після цієї дати. Всі респонденти зазначали про сильний страх, стреси та невротичні стани, невпевненість у майбутньому, відчуття безпорадності. Багато, хто з молоді, вимушений був покинути власні домівки, при цьому вони сподівалися, що роблять це не надовго. А ті, хто залишився, намагалися пристосуватися до реалій життя в умовах війни – до сирен, що сповіщають оголошення повітряної тривоги, та комендантської години. Важко переживали респонденти розрив соціальних контактів внаслідок вимушених переїздів, евакуацію. Внаслідок війни молодь втратила багато звичних радощів, які були доступні в спокійні часи, і відсутність цих речей сильно відчувається. Окрім особистого спілкування з друзями та проведення часу разом з ними, молодь також вказує на те, що вони найбільше сумують під час війни: за спокоєм, мирним і безтурботним звичайним життям в Україні; можливістю мріяти і планувати свій майбутній шлях; за родиною та домом; за концертами улюблених виконавців. Респонденти також відзначають, що сумують за веселим студентським життям, включаючи навчання та гуртожиток, а також за власним домом.

В роботі [7, с. 98] Г. Чепурко акцентує увагу на такій проблемі соціальної безпеки молоді як поширення соціально небезпечних хвороб. На тлі воєнної агресії РФ пришвидшився і без того високий темп зростання й інфікування ВІЛ, і смертності від СНІДу, від яких страждають передовсім молодь, люди працездатного віку та їхні діти. Війна та бойові дії створюють нові ризики для поширення не тільки ВІЛ, а багатьох інших соціально небезпечних хвороб. Це пов'язано з тим, що, по-перше, внаслідок війни багато

молодих людей залишилися без доступу до медичної допомоги, програми профілактики та лікування були припинені. Ускладнилася профілактика вакцинованих інфекцій, туберкульозу, гепатиту В через порушену логістику доставки вакцин. До того ж, в зоні бойових дій підвищується ризик зараження від людини, яка отримала поранення і має кровотечу. По-друге, масштабні переміщення біженців, перебування у тісних приміщеннях і перебої з наданням медичної допомоги, зокрема, сприяють поширенню захворюваності на ВІЛ та туберкульозу. Не варто забувати, що стрес і недоїдання ослаблюють імунітет людини. Складно сказати, наскільки, але під час стресових ситуацій сприйнятливості до інфекцій зростає.

Соціальна безпека молоді – це стратегічна перспектива існування країни. Зберегти та сприяти розвитку молодого покоління – головне завдання будь-якої держави. Але в Україні найбільш перешкоджає соціальній безпеці молоді, за даними [4], невпевненість у майбутньому. Ця невпевненість передусім обумовлена загальним низьким рівнем соціальної безпеки взагалі та молоді зокрема. Через це найбільш конкурентоспроможні громадяни країни та молодь виїжджають в інші країни. За результатами дослідження, проведеного авторами роботи [4], виявлено, що вагомими загрозами соціальній безпеці молоді України є також погіршення якості середньої та вищої освіти; низька цінність праці та працівника; труднощі працевлаштування після закінчення освітнього закладу; обмеженість можливостей самореалізації; поширення негативних соціальних явищ серед молоді (наркоманія, алкоголізм, суїцид тощо); інформаційні маніпуляції свідомістю молоді; зростання підліткової злочинності тощо.

Узагальнюючи вищенаведене, можна стверджувати, що головними проблемами молоді під час воєнного стану є:

– економічні труднощі, пов'язані з втраченою робочих місць, обмеженим доступом до освіти та інших ресурсів, стають серйозними стресовими чинниками для молоді. Втрата стабільності та можливостей для самореалізації може призвести до втрати перспектив та надій на майбутнє;

– воєнний стан часто призводить до розриву соціальних зв'язків, зокрема з сім'єю та друзями. Розлука та втрати серед близьких можуть викликати емоційні та психологічні проблеми серед молоді, зокрема депресію, тривожність та посттравматичний стрес;

– фізична безпека стає серйозним питанням для молоді в умовах воєнного конфлікту. Загроза життю та травматичні ситуації можуть вплинути на загальний стан здоров'я та безпеку молодих людей;

– епідеміологічні ризики та проблеми з доступом до якісної медичної допомоги. Підвищений ризик зараження інфекційними хворобами, такими як ВІЛ, гепатит, туберкульоз та інші через ускладнені умови життя, масові переміщення населення, переповненість тимчасових притулків і недостатній санітарний стан. Відсутність якісної медичної інфраструктури та недоступність необхідних ліків можуть загострювати ситуацію та призводити до зростання захворюваності серед молоді.

– обмежений доступ до освіти та культурних ресурсів обмежує розвиток та самовираження молоді. Відсутність можливостей для отримання якісної освіти може стати перешкодою для їхнього подальшого особистісного та професійного розвитку.

Такі умови створюють серйозні труднощі для адаптації та виживання молодого покоління в умовах воєнного стану, підкреслюючи необхідність комплексного підходу до підтримки та захисту їхніх прав та потреб. Для підвищення соціальної безпеки молоді в умовах воєнного стану рекомендуються такі шляхи:

1. Забезпечення економічної стабільності молоді. Для цього повинні бути розроблені та впроваджені ефективні економічні заходи з метою забезпечення працевлаштування та підтримки молоді в умовах економічної нестабільності. Потрібно сприяти розвитку молодіжних підприємств та інноваційних галузей, які можуть стати джерелом доходу та розвитку. Один із способів протистояння негативним тенденціям, що склалися на ринку праці для молоді, полягає в розвитку соціального підприємництва серед молоді [1]. Створюючи умови для зародження, розробки та реалізації підприємницьких ідей молоді, можна відкрити перспективи для вирішення проблем безробіття серед молоді чи сприяти розвитку наукових досліджень. Ініціативна молодь, отримавши підтримку, матиме змогу реалізувати свої бізнес-амбіції чи займатися науковою діяльністю, а також знаходити можливість вирішення соціальних проблем, впроваджуючи філософію нових підприємницьких цінностей.

2. Соціальна інтеграція. Здійснення програм та проектів, спрямованих на підтримку молоді через втрати та розрив соціальних

зв'язків у зв'язку з воєнними подіями. Забезпечення доступу до психологічної та психіатричної допомоги для тих, хто стикається з емоційними та психічними труднощами, розвиток у них соціальних та комунікативних навичок.

3. Медична та психологічна підтримка. Забезпечення доступу до якісної медичної допомоги та реабілітації для тих, хто постраждав внаслідок воєнних подій. Розробка програм профілактики та підтримки фізичного та психічного здоров'я молоді. Існує значна кількість методик і програм, спрямованих на роботу з травмами різних видів, серед яких є численні нескладні та ефективні. Негайне впровадження їх в служби психічного здоров'я є належним заходом з метою надання допомоги дітям, підліткам і молоді у відновленні та покращенні стійкості та нормалізації психічного здоров'я.

4. Забезпечення доступу до якісної освіти для молоді, включаючи віддалену та онлайн-освіту. Розвиток програм навчання та підтримки для тих, хто втратив можливість отримувати традиційну освіту через воєнні обставини. Забезпечення доступу до якісної освіти є ключовим чинником у подоланні проблем соціальної безпеки молоді в умовах війни. У контексті конфліктів та небезпеки, освіта стає не лише інструментом особистісного розвитку, але й ефективним засобом зміцнення суспільства та забезпечення стабільності.

5. Інформаційна безпека. Запровадження інформаційних кампаній для підвищення обізнаності молоді щодо питань безпеки, прав та можливостей в умовах воєнного конфлікту. Потрібно проводити заходи, спрямовані на підвищення рівня кіберграмотності серед молоді, вміння визначати достовірність інформації і захищати себе від інформаційних маніпуляцій.

6. Участь молоді в управлінні. Залучення молоді до участі в прийнятті рішень на різних рівнях, що стосуються їхнього майбутнього та безпеки. Управління вимагає від людей розвитку навичок прийняття рішень, співпраці та лідерства. Участь молоді в управлінні надає їм можливість вдосконалювати ці навички та вносити вагомий вклад у суспільний розвиток. Участь молоді у владних структурах сприяє побудові діалогу та взаєморозуміння між різними верствами суспільства, може грати ключову роль у забезпеченні сталості та довгострокових змін у суспільстві.

7. Міжнародна підтримка. Залучення міжнародних організацій та партнерів до реаліза-

ції проектів та програм для підтримки соціальної безпеки молоді в умовах воєнного стану.

Відновлення системи соціальних цінностей та використання сучасних технологій для подання знань та створення можливостей для розкриття здібностей молоді та її залучення у сферу зайнятості є ефективними інструментами забезпечення соціальної безпеки молоді. Водночас стратегії молодіжної політики повинні ґрунтуватися на концепції залучення молоді як ключового ресурсу для розвитку держави і суспільства. Важливі елементи цієї стратегії включають надання якісної освіти для всієї молоді, незалежно від рівня її життя, забезпечення конкурентоспроможності в глобальному середовищі, гарантії залученості до праці, сприяння самореалізації та виховання культури безпеки. Лише впровадження цих стратегічних напрямів може сприяти підвищенню впевненості молоді в її майбутньому.

Висновки. Таким чином, соціальна безпека молоді в умовах воєнного стану стає особливо актуальною і важливою складовою

національної безпеки України. Воєнний конфлікт не лише призводить до фізичних та психологічних травм молоді, але й створює серйозні соціально-економічні виклики, зокрема обмеження можливостей отримання якісної освіти та працевлаштування. Молодь в умовах війни стає особливо вразливою соціальною групою через втрати, фізичні й психологічні труднощі, обмежені можливості освіти та працевлаштування. Дослідження соціальної безпеки молоді надає можливість розуміти ці виклики та розробляти ефективні стратегії для забезпечення їхнього благополуччя та інтеграції в суспільство. Українському суспільству слід приділяти особливу увагу розробці та впровадженню програм та заходів, спрямованих на відновлення психологічного здоров'я молоді, забезпечення їхніх освітніх та професійних можливостей, а також створення умов для їхнього повноцінного участі в суспільному житті. Це важливий крок у забезпеченні сталої соціальної безпеки та відновленні соціального потенціалу країни в умовах воєнного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ачкасова О. В. Роль соціального підприємництва у вирішенні проблеми молодіжного безробіття. *Регіональна економіка та управління*. 2021. № 1(31). С. 5–8.
2. Волосевич І., Когут І., Жерьобкіна Т., Назаренко Ю. Вплив війни на молодь України. Київ, 2023. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/> (дата звернення: 12.11.2023).
3. Кальницька М. А. Соціальна безпека: поняття та рівні дослідження. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 558–569. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/118.pdf> (дата звернення: 17.11.2023).
4. Новікова О. Ф., Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія. Київ ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.
5. Оцінка впливу війни на людей. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-vplyvu-viyny-na-lyudey> (дата звернення: 20.11.2023).
6. Сотнікова Ю. В., Агавердієва Х. Ф. Психологічні аспекти соціальної безпеки в Україні. *Економіка розвитку*. 2019. Т.18. Вип. 2. С. 41–42. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22476/1/ED_2019_02_Sotnikova.pdf (дата звернення: 15.11.2023).
7. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.

REFERENCES:

1. Achkasova O. V. (2021). Rol sotsialnoho pidpriemnytstva u vyrishenni problemy molodizhnoho bezrobittia [The role of social entrepreneurship in solving the problem of youth unemployment]. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia – Regional economy and management*, vol. 1(31), pp. 5–8. (in Ukrainian)
2. Volosevych I., Kohut I., Zherobkina T., Nazarenko Yu. Vplyv viiny na molod Ukrainy [The impact of the war on the youth of Ukraine]. Kyiv, 2023. Available at: <https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/> (accessed November 11, 2023).
3. Kalnytska M. A. (2017). Sotsialna bezpeka: poniattia ta rivni doslidzhennia [Social security: concepts and levels of research]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, vol. 16, pp. 558–569. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/118.pdf> (accessed November 17, 2023).

4. Novikova O. F., Sydoruk O. H., Pankova O. V. (2018). *Stan ta perspektyvy sotsialnoi bezpeky v Ukraini: ekspertni otsinky: monohrafiia* [State and prospects of social security in Ukraine: expert assessments: monograph]. Kyiv ; Lviv : LRIDU NADU. 184 p. (in Ukrainian)

5. Otsinka vplyvu viiny na liudei [Assessment of the impact of war on people]. Available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-vplyvu-viiny-na-lyudei> (accessed November 20, 2023).

6. Sotnikova Yu. V., Ahaverdiieva Kh.F. (2019). Psykholohichni aspekty sotsialnoi bezpeky v Ukraini [Psychological aspects of social security in Ukraine]. *Ekonomika rozvytku – Development economics*. Vol. 18. Vyp. 2, pp. 41–42. Available at: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22476/1/ED_2019_02_Sotnikova.pdf (accessed November 15, 2023).

7. Dembitskyi S., Zlobina O., Kostenko N. (2022). *Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny: monohrafiia* [Ukrainian society in the conditions of war: collective monograph] / In d. filos. n. Ye. Holovakhy, d. sots. n. S. Makeieva (Eds). Kyiv: Instytut sotsiologii NAN Ukrainy. 410 p. (in Ukrainian)